

політику саме через територіальну оборону. Оцінюючи досвід цих держав, доречно відмітити, що підходи та принципи до організації та підготовки ТрО різноманітні, але водночас можна виділити певні загальні риси: війська ТрО - це особлива складова регулярної армії; територіальна оборона організовується і ведеться на національній території держави; фінансові витрати на утримання військ ТрО менші, аніж на утримання інших складових регулярних військ і розподіляються між державним та місцевим бюджетами; повна або часткова мобілізація резервістів, якими комплектуються війська ТрО, здійснюється в загрозовий період або з оголошенням воєнного стану; переважно вільний доступ до зброї, яка зберігається вдома, або на підприємстві, що дає змогу мати високий ступінь готовності до дій. Урахування історичних аспектів організації ТрО, відповідного досвіду сучасної доби держав-членів НАТО і ЄС та національного досвіду дасть змогу визначити правові основи організації ТрО України, адаптованої до особливостей сучасних воєнних конфліктів.

Література

1. <http://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/EN/>,
2. <http://www.comw.org/qdr/fulltext/0712hoffman.pdf>;
[<http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/hybrid-war-old-wine-in-a-new-bottle>
3. Gray, Colin. The 21st Century Security Environment and the Future of War. // Parameters Winter 2008-9: 14— 26.
4. Попов И. Матрица войн современной эпохи, http://nvo.ng.ru/concepts/2013-03-22/7_matrix.html
5. Хоффман Фрэнк. Гибридные угрозы, <http://navoine.info/hybrid-dange.html>
6. Дугин А.Г. Война континентов. Современный мир в геополитической системе координат. - Изд. "Ака-демический проект", 2014 г.;
7. Александр Владимиров Президент Коллегии военных экспертов России член Совета по национальной стратегии кандидат политических наук автор фундаментального труда «Основы общей теории войны», генерал – майор в отставке;
8. Доклад по теме: «Гибридные войны в Общей теории войны» на конференции «Гибридные войны XXI века». Военный университет МО РФ 28 января 2015 г. г. Москва.

УДК: 316.486.26

Гуляк О. генерал-майор, кандидат юридичних наук, доцент
Начальник Військової академії (м. Одеса), м. Одеса, Україна

ГІБРИДНА ВІЙНА СЬОГОДЕННЯ - НЕМИНУЧИСТЬ ЧИ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОРАХУНОК

Huliak O., General-Major, Ph.D., Assoc.Prof.

TODAY'S HYBRID WAR - INEVITABILITY OR POLITICAL CALCULATION

Прошло сім років з того часу, як відбулася анексія Росією Криму та розпочалась збройна агресія проти України на Донбасі. Провідні як зарубіжні, так і вітчизняні політологи, воєнно-політичні експерти, вчені поділяють думку, що Росією була розв'язана проти України так звана «гібридна війна».

Стратегія такої війни була спрямована на розхитування політичної ситуації та послаблення держави. Усе це поєднується з економічними санкціями та спробами створити негативний імідж України на міжнародній арені. Феномен «гібридної війни» постійно трансформується разом зі змінами, що відбуваються у світі.

Необхідно зазначити, що за майже сім років ані в Україні, а ні на Заході так і не було проведено ґрунтовне дослідження, щодо аналізу та оцінки висновків та уроків «гібридної війни» на Сході України. Аналіз останніх досліджень показує, що поняття «гібридна війна» відсутнє в міжнародно-правових документах. Низка дослідників сучасності, для характеристики сучасних воєнних конфліктів, використовують саме термін «гібридна війна», однак систематизованого викладу причин виникнення, сутності характеру та особливостей ведення таких війн в Українській державі дуже мало. Такі дослідження проводились відомими американськими та нідерландськими експертами, такими, як Ф. Гофман, Д. Лосіна, Д. Девіс, Д. Кілкамен, Френк ван Каннеком. Серед українських означену проблему досліджували С. Асланова, В. Горбуліна, Є. Магду, В. Петрика, М. Требіна. В їх наукових дослідження розкрито економічні, етнополітичні, інформаційні особливості «гібридної війни» на Сході України.

«Гібридна війна» – це війна з поєднанням принципово різних типів і способів ведення війн, які скоординовані для досягнення спільних цілей. Для того щоб зрозуміти чому саме Україна стала тією територією на якій на початку 21 століття знову ллється кров, та визначити суть того, що відбувалося навесні і влітку 2014 року, необхідно розглянути передісторію цих подій [1].

Україна у складі СРСР завжди займала вагоме значення – це і територія, і природні ресурси та інтелектуальний потенціал, промислове виробництво і розвинена інфраструктура. Розпад СРСР виявився несподіванкою як для політичної еліти Заходу, так і Сходу. Перші хотіли послабити його позиції як геополітичного «гравця», а «нова» політична еліта СРСР мала на меті переформатувати «владу» в СРСР, позбавившись негативного впливу КПРС, перш за все кадрового і відтворити СРСР у новій структурі СНД, під час збереження провідної ролі РФ. Однак «парад суверенітетів» і прагнення деяких республік колишнього СРСР проводити власну політику поставили під загрозу ідеї геополітичного реваншу.

Ситуацію ускладнювало те, що в 90-і роки 20 століття Росія починає втрачати свої геополітичні позиції, міжнародну політичну вагу, успадковану від СРСР, що призвело до значного зростання впливу ЄС і НАТО на європейському континенті, а відповідно ослаблення впливу на європейську політику з боку РФ [1].

Напротязі 28 років незалежності Україна розраховувала на те, що гарантії безпеки і територіальної цілісності України забезпечать нам мирне існування без війн і конфліктів. Але реальність виявилась іншою. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї укладений 5 грудня 1994 року між Україною, США, РФ та Великою Британією передбачали гарантії суверенітету та безпеки України. У своєму виступі у ході загальних дебатів 21 вересня 2016 року на сесії Генеральної асамблеї ООН, Петро Порошенко нагадав, що Україна добровільно демонтувала свій ядерний арсенал третій за величиною у світу в обмін на гарантії безпеки, суверенітету і територіальної цілісності відповідно до Будапештського меморандуму у 1994 року[3].

З 2001-2014 роки була проведена велика робота по розробці форм та методів стратегії геополітичного реваншу РФ. Пропагандистський настрій, який почав формувати образ зовнішнього ворога в персичних громадян Росії та відчуття того, що вони оточені з усіх боків [3]. Пропагандистські і політичні сили, як РФ так і України використовуючи ностальгічні настрої за Радянським Союзом активно розповсюджували ідеї «русского мира». Тому «воз'єднання» Криму з Росією спочатку сприймалося населенням як перспектива відновлення радянського рівня життя. За такої ситуації було реалізовано сценарій практично безкровної окупації півострова та

приєднання його до Російської Федерації через порушення територіальної цілісності України, уведення військ та проведення референдуму[4].

Відтак в подіях які розгорнулись на Донбасі сценарій став розвиватися зовсім по іншому, що примусило РФ перейти до військового вторгнення. Треба зазначити, що класичний сценарій соціального конфлікту, як правило складається з трьох стадій: на початковій відбувається поділ населення, соціальних груп на «своїх» та «чужих» за якоюсь ознакою, або сукупністю ознак – національною, регіональною, релігійною, політичною. Потім здійснюється перехід до активних дій, що виражаються в «стихійних», а більше в «організованих» мітингах, посиленні протидії провоохоронним органам та органам місцевої влади. І, нарешті, для початку непосредньо насильницьких дій (напад збудженого натовпу на адміністративні будівлі, військові об'єкти, органи внутрішніх справ та безпеки з метою захоплення зброї та звільнення заарештованих; здійснення погромів, вбивств, згвалтувань, підпалень житлових будинків і автомашин) необхідні, як мобілізація натовпу так и наявність провокуючої події, що дає привід для відповідних дій. Змінюватись можуть гасла та постаті, а механізм розгортання подій завжди був однаковий [2].

Події на Донбасі розгортались саме за цим сценарієм, але мали й свої особливості: перше – дуже низька активність населення підсилювалась «привозними» активістами, які створювали кістяк штурмових загонів; друге – регіональна політична та управлінська еліта в своєму бажанні отримати преференції коливались між Києвом та Москвою. Ці коливання призвели до того, що одна і друга сторона особливо не довіряла представникам регіональної влади, що прискорило процес швидкої заміни першої хвилі «народних лідерів» на людей, яких готували на ці ролі; третє – політичній еліті України так і не вдалося знайти оптимальне співвідношення загальнонаціональних та регіональних інтересів у межах державної етнополітики [3]; четверте – постійне недофінансування комунальної та бюджетної сфер, закриття шахт і підприємств, зубожіння шахтарських селищ, ріст безробіття, зниження життєвого рівня – все це створювало підґрунтя для антиукраїнської інформаційно-пропагандистської роботи на Донбасі. Вже третій рік на Сході України не стихає збройний конфлікт. Тривають пошуки шляхів вирішення цієї болючої для українського народу проблеми.

Нині українське політбюро стало більш реально оцінює і реалізує зовнішню політику. Для нас стало буль зрозуміло, що таке війна, яку загрозу, негативні наслідки вона несе нашій державності і це повинно об'єднати нашу політичну еліту і нашу націю.

Література

1. Бжезінський З. Велика шахівниця: <https://www.ukrlit.ua/lib/bzhezinskiy//html>.
2. Горбулін В. Гібридна війна як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. Горбулін: https://www.gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klynehoviy-instrumentrsiyskoyi-geostrategiyi-revanshu_html.
3. Требін М. Гібридна війна як нова українська реальність: https://www.ukrsocium.org.ua/Arhiv/Stati/us-3_2014/113-127_pdf.
4. Вітман К. Суперечності загальнонаціональної та регіональної етнополітики в Україні. Актуальні проблеми державного управління. Віче. 2011. №9. С. 57.

УДК 94 (477)

Криськов А., д. істор. наук, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОБРАЗИ ГЕРОЯ І ВОРОГА ЯК ІНСТРУМЕНТИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Kryskov A., Dr., Assoc. Prof.